

Koncepcia rozvoja Tatranského národného parku (TANAP-u)

Autor: Ing. Peter Olexa

TANAP je náš najstarší národný park s dlhou 74 ročnou tradíciou, aj preto si zaslúži zvláštnu pozornosť, citlivý prístup a víziu do budúcnosti. Na vlastnom území TANAP-u sa chránia hlavne horská a vysokohorská flóra, ako aj vzácni predstavitelia fauny. Niektorí zástupcovia fauny a flóry sú vzácnymi endemitmi, ktoré sa nevyskytujú inde na svete.

Ak chceme nastaviť správnu koncepciu rozvoja Tatranského národného parku, mali by sme poznať i základné tézy rozvoja samospráv z pohľadu našej územnej pôsobnosti. Aj preto je veľmi dôležitá strategická komunikácia a spolupráca na vysokoodbornej úrovni medzi jednotlivými subjektami, ktoré pôsobia na území TANAP-u. Nevyhnutné je, aby samosprávy a národný park spoločne vykonávali činnosti, ktoré sa pri ochrane životného prostredia synergicky prelínajú. Súčasne by mal každý subjekt vykonávať vlastné špecifické úlohy, pri realizácii ktorých je vzájomná kvalifikovaná podpora nevyhnutným predpokladom pre dosiahnutie hospodárnosti, efektívnosti, účelovosti a v konečnom dôsledku skvalitnenia činností ako TANAP-u tak i samospráv.

Kľúčovou úlohou je aj úzka spolupráca s Horskou záchrannou službou. Je nevyhnutné, aby si predovšetkým národný park spolu so záchrannými zložkami vychádzali v ústrety. Z dôvodu vykonávania záchranných akcií, výcvikov a prevencie je nevyhnutná spolupráca na území TANAP-u. Takisto je na mieste spolupráca s občianskymi združeniami, turistickými oddielmi, firmami či inými subjektami v prospech TANAP-u.

Prezentácia verejnosti nám dokáže formovať verejnú mienku a celkový obraz na TANAP. Mali by sme prezentovať TANAP aj prostredníctvom environmentálnych akcií, akými boli napríklad v minulosti ručné vykášanie lúk v podobe Tatranskej kosby v Bielovodskej doline, ktorá mala enormné a predovšetkým pozitívne ohlasy verejnosti aj na medzinárodnej úrovni. Podobných akcií by sme mohli na našom území realizovať mnoho a zapojiť do nich aj verejnosť či iné zložky z iných sektorov.

Prepojenie ochranárskej a lesníckej zložky

Keďže základnou myšlienkou pri realizácii reformy národných parkov bolo spojenie ochranárskeho pohľadu prezentovaného bezzásahom a obmedzovaním aktívnej starostlivosti a lesníckeho pohľadu súvisiaci s aktívnou starostlivosťou o územie národného parku, je nevyhnutné naplnenie týchto krokov pre reálnu a funkčnú starostlivosť o národný park, ktorú má realizovať novovzniknutá Správa TANAP-u.

Je preto nevyhnutné búranie bariér a zároveň budovanie lepších medziľudských vzťahov v rámci dvoch zložiek jednej organizácie. V súčasnosti je tento problém v rámci Správy TANAP-u pomerne vypuklý a doposiaľ nevyriešený. V súčasnosti v Správe TANAP-u stále rezonuje zlúčenie ochranárskej vetvy s lesníckou vetvou, kde trecie plochy sú citeľné a odráža sa to na pracovnom napätí, čo sa prejavuje i na pracovných výsledkoch. V každom odvetví je priestor na zlepšenie, na čo sa snažím poukázať.

V prvom rade je nevyhnutné začať pracovať na sceľovaní kolektívu aj formou spoločných stretnutí, konferencií či prednášok, teambuildingov, kde bude zmiešané zastúpenie zamestnancov.

Ekonomika

Z ekonomického hľadiska vnímam nedostatky hlavne v možnosti využitia nehnuteľného majetku a to najmä budov, ktoré majú veľký potenciál, aj keď bude nevyhnutné investovať do ich rekonštrukcie. Taktiež bude treba správne nastaviť nájom našich nehnuteľností, ktoré kopírujú reálnu trhovú cenu. Existuje široké spektrum možností poskytovania ubytovania v zariadeniach v správe Správy TANAP-u, stačí to len lepšie zorganizovať a spropagovať. Turistom a návštevníkom dokážeme ponúknuť takisto sprievodcovské služby cez našich kmeňových zamestnancov, veď kto lepšie pozná ochranné obvody ako tí, čo tam aktívne žijú a pracujú. Peniaze nám unikajú i pri zdanlivo obyčajných veciach, akou je aj obyčajná inštalácia vodomerov v miestach, kde sme správcovia malých vodných tokov a máme tam predmety nájmu. Tam patria naše objekty a tými sú aj horské chaty, či iné objekty, ktoré používajú napríklad vodu na zasnežovanie zjazdoviek. Zásadne sa bude treba zaoberať stavom majetku, predovšetkým s tým, ktorý zaťažuje rozpočet národného parku a vyžaduje ďalšie nemalé investície, čo sa prejavuje na možnom nehospodárnom nakladaní so zverenými financiami majetku štátu. V takom prípade prichádza do úvahy možnosť využitia ďalších zákonných prostriedkov na zhodnotenie tohto dubiózneho majetku. Máme veľký potenciál čo sa týka parkovísk na pozemkoch Správy TANAP-u za účelom výberu parkovného a poskytovania služieb verejnosti. Obnovenie eko-friendly dopravy na Sliezsky dom poprípade rozšírenie tejto služby aj na Popradské pleso či Roháčsku cestu. Takúto ponuku využijú hlavne ľudia v dôchodkovom veku, imobilní turisti, prípadne turisti s inými druhmi zdravotného postihnutia, na čo sa v rámci organizácie pravidelne dopytujú. To je možné dosiahnuť, napríklad formou bártrovej spolupráce s výrobcami a predajcami automobilov, prípadne sponzorskými darmi v prospech organizácie a teda aj samotného národného parku. Je veľmi dôležité zdôrazniť faktory, akými sú dostupnosť pre imobilných občanov touto formou, nakoľko ide o jednu z foriem, ktorú vyžaduje nielen zákon, ale aj súčasné trendy v rámci Európskej únie. Máme záujemcov na natáčanie reklám, filmov, či krátkych spotov, z ktorých nielen môžeme, ale v súčasnosti už aj získavame finančné prostriedky. Navýšiť vlastné príjmy dokážeme aj zo spracovania kalamity v nižších stupňoch ochrany, alebo aj komerčným lovom vo zvernici v Tatranskej Javorine. Taktiež je nevyhnutné pokračovať v nastavenom trende získavania finančných prostriedkov od osôb a organizácií, ktoré neoprávneným spôsobom využívajú majetok Slovenskej republiky v správe Správy TANAP-u a to predovšetkým právnou cestou.

Prehľbovanie spolupráce s firmami, ktoré sa chcú podieľať na prácach v lese a budujú si tým image eko-friendly firiem je pre nás strategická a dôležitá. Je nevyhnutné pokračovať v tomto trende, využiť ich prítomnosť na území národného parku na vysvetľovanie prírodných zákonitostí. Mnohé organizácie sú ochotné poskytovať nám sponzorské dary práve pre tieto účely.

Riadenie podniku a personál

Nedostatky vidím i na rôznych úrovniach manažmentu. Riadiaci pracovníci aj pracovníci na nižších pozíciách vedia pracovať, no treba im správne prideliť úlohy, ktoré budú termínovo realizovateľné. Práve správny a efektívny manažment vedie k zvýšeniu motivácie zamestnancov. Tým dokážeme operatívne a pružnejšie reagovať na všetky novovzniknuté situácie, výzvy a prekážky a posunúť sa aj v dlhodobom nedokončených a odkladaných úlohách. Za zváženie by stálo aj vytvorenie vlastnej skupiny zamestnancov na pozícii robotníkov, ktorí by mali špecializáciu na prečistky, pretože máme veľký objem prác špeciálne na tento výkon

činností, čím zvýšime našu akcieschopnosť a vieme ich operatívne nasadiť v tom území, kde je to najviac akútne, alebo kde máme časový sklz oproti plánu plnenia úloh. Zamestnanci boli a sú najväčším bohatstvom firmy aj preto starostlivosť o zamestnancov, o ich spokojnosť vo firme je kľúčom k dobrému fungovaniu podniku. Preto je veľmi dôležitým faktorom komunikácia a dobrá spolupráca s odborárskymi hnutiami.

Ochrana prírody

Zmena klímy výrazne prispieva k narúšaniu prírodných a prirodzených procesov, ako aj zmenu biotopov. Kvôli tomu musíme pružne prispôbovať manažment prírody týmto dynamicky sa vyvíjajúcim okolnostiam. To úzko nadväzuje na vedu a výskum. Na základe relevantných poznatkov z výskumných staníc vieme prispôbiť manažment ochrany prírody v jej prospech. Preto považujem vedu a výskum za jedno z najdôležitejších aspektov ochrany prírody. Pomocou vedy vieme zistiť aj antropogénne vplyvy. Na základe toho vieme nastaviť manažment turizmu aj v tých najproblematickejších lokalitách. Aktívna ochrana je veľmi dôležitá aj pri nevytváraní strát a vytváraní zisku (napr. možnosť samovýroby palivového dreva z prečistiek pre podporu domáceho obyvateľstva a pod.). Je nevyhnutné uplatňovať filozofiu aktívnej racionálnej ochrany prírody, pričom musíme preventívne a komplexne uvažovať o všetkých dopadoch na prírodu, krajinu, ako aj samotný ráz a vnímanie krajiny.

Správa majetku štátu

Správa majetku štátu úzko súvisí s ekonomikou podniku, na čo som už opakovane poukazoval. Keďže ide o komplexnú činnosť a súhrn opatrení, je nevyhnutné brániť, zveľaďovať a ochraňovať majetok Slovenskej republiky, všetkými dostupnými spôsobmi a prostriedkami.

Nakoľko Správa TANAP-u má v správe dostatok pozemkov, budov a ciest, vedeli by sme nastaviť procesy tak, aby tieto majetky Slovenskej republiky na seba do budúcnosti nielen dokázali zarábať samé, ba priam naštartovali ekonomický rast.

Z uvedeného dôvodu je potrebné pristúpiť k systematickým a odborným činnostiam v nasledujúcich oblastiach, ktoré sa musia javiť každému ako strategické pre ďalšie riadne fungovanie a zabezpečenie chodu Správy Tatranského národného parku. Ide najmä o:

- Racionalizácia nájmu pozemkov (napríklad formou inflačných doložiek súvisiacich s dlhodobými nájmi a to predovšetkým na neustále sa vyvíjajúci trh nehnuteľností)
- Prenajímanie budov v celosti, alebo po častiach (zefektívnenie využívania už existujúcich obytných budov, či kancelárskych priestorov, ktoré aktuálne nie sú plne využité a priestor na zlepšenie pri ich správe je stále možné využiť)
- Využívanie ciest a parkovísk (aj napriek tomu, že komerčný charakter nie je úplne zlučiteľný so správou majetku Slovenskej republiky, nesmieme opomenúť potrebu už vyššie opisovaných potrieb turistov a návštevníkov a túto využiť v prospech našej organizácie)

Musíme sa na tieto aspekty pozerat' v globále a ceny nájmu prispôbovať trhovým cenám s klauzulou medziročného zvyšovania nájmu alternatívne inflačnou doložkou, podľa vývoju cien a ekonomického rastu.

Budovy ktoré sú majetkom Slovenskej republiky a o ktoré sa aktívne staráme a využívame ich pre našu činnosť je vhodné postupne modernizovať na zelenú energiu, či už formou fotovoltaických panelov, veterných či malých vodných elektrární. Dokázali by sme tým zabezpečiť energetickú nezávislosť objektov a tým pádom aj zníženie nákladov na ich prevádzku, na čo dokážeme získať financie formou čerpania rôznych fondov.

Cesty a parkoviská sú veľmi dôležitou časťou príjmov. Keďže neexistuje komplexné spracovanie tejto problematiky, musíme sa na túto oblasť prioritne zamerať a identifikovať potencionálne zdroje príjmov, resp. minimalizovať výdavky. Spoplatnenie parkovísk ako aj budovanie nových odstavných plôch by výrazne prinieslo osôh pre organizáciu výrazným príjmov financií z vlastných zdrojov. Prvotné investície do parkovacích lokalít, ktoré by sme opäť mohli získať z fondov a výziev, by naštartoval dlhodobý proces získavania vlastných zdrojov do príjmu organizácie.

Reintrodukcia

Opakovaným vysadením druhu do ekosystému Losa mokrad'ového (lat. *Alces alces*) by naša ochrana živočíšnych druhov dostala iné dimenzie. Los bol pôvodným obyvateľom našej krajiny a preto aj v Tatranskom národnom parku by mal mať svoje opodstatnenie. Má tu svoje pôvodné biotopy, ktoré osídľoval a v ktorých sa vyskytoval aj v predchádzajúcich dobách. Najvhodnejšie miesto na aklimatizovanie tohto nášho pôvodného druhu vidím vo zvernici v Tatranskej Javorine, odkiaľ by sa vedel postupom času prirodzene rozšíriť do ďalších oblastí jeho pôvodného výskytu. Uvedomujem si, že je to dlhý a náročný proces, ale je to výzva ako pre ochranu prírody tak aj pre zoológov, ktorých máme v našich radoch na špičkovej profesionálnej úrovni. V neposlednom rade by nám to umožnilo zvýšiť návštevnosť aj spestriť cestovný ruch.

Ďalšou nemalou výzvou by bol famózný návrat do horských bystrín lososa a úhora, ktoré do týchto vôd tiahli ešte v medzivojnovom období. No keďže hlavne na Poľskej strane sú neprekonateľné prekážky, ako sú vodné diela bez rybovodov, tak vidím ako jedinou možnosť medzinárodný projekt v spolupráci s našimi kolegami z PIENAP-u ako aj poľskými kolegami z ochrany životného prostredia. Aj týmto projektom by sme vedeli ľuďom ukázať, čo všetko sa dá pre ochranu prírody urobiť, ak človek používa zdravý sedliacky rozum.

Aktivity v bezzásahových zónach

Aj v bezzásahových zónach máme turistické chodníky a ostatné zariadenia, ktoré by sme mali udržiavať (vyrezávanie zväznic z dôvodu protipožiarneho opatrení). Zároveň je nevyhnutné zabezpečiť permanentnú starostlivosť o bezpečnosť turistov včasným spľovaním ohrozujúcich stromov v okolí turistických chodníkov. Taktiež je potrebné vyčistiť priestor v okolí chat, kde je koncentrácia turistov aj z hľadiska protipožiarnej prevencie. Ako možné riešenie sa javí zavedenie filozofie využívania dreva z týchto lokalít pre účely obnovy turistickej infraštruktúry a zabezpečenia palivového dreva pre terénne stanice.

Aktivity mimo bezzásahových zón

Smerovanie starostlivosti o lesy prírode blízkeho obhospodarovaniu lesa prioritne nechať na prvom mieste. Je nevyhnutné aj dôsledné vykonávanie silnejších výchovných zásahov v mladých lesných porastoch smerujúcich k väčšej ekologickej stabilite lesa.

Zavádzanie nového inovatívneho produktu – ekologického turizmu, tzv. „lesný kúpeľ“ (Shinrin yoku – Japonské umenie lesnej terapie). Výkon tohto druhu turizmu by bol možný v sprievode certifikovaných lesných terapeutov zabezpečeného zamestnancami Správy TANAP-u. Keďže existuje o tento nový druh turizmu zvýšený záujem predovšetkým v rôznych nadnárodných spoločnostiach, je potrebné efektívne a kvalitne reagovať na moderné trendy a výzvy, ktoré našu organizáciu čakajú.

Je nevyhnutné sa zaoberať aj plánovaním terénnych akcií pre verejnosť s odbornými pracovníkmi – zoológmi, botanikmi, geológmi, lesníkmi, strážcami, fotografmi a pod. Ako prostriedok na riešenie tejto výzvy je možné využiť konkrétny plán s presne vymedzenými dátumami, miestami a osobami.

Dôležité je tiež rozširovanie environmentálnej a lesnej pedagogiky do ďalších školských zariadení.

Správa TANAP-u disponuje pomerne veľkým množstvom v súčasnosti nevyužitých malých vodných nádrží, ktorých obnova je dôležitá predovšetkým z hľadiska vodozádržnej schopnosti a možnosti využitia pre záchranné a hasičské zložky v prípade požiaru.

Záver

Správa TANAP-u v súčasnosti rieši veľké množstvo vnútorných problémov, ako aj výziev do budúcnosti, ktoré na našu organizáciu čakajú. Nie všetko je možné vzhľadom na limitovaný rozsah prezentácie zachytiť v tejto vízii, no deklarujem, že som pripravený riešiť všetky problémy, ktoré vedenie najstaršieho národného parku so sebou prináša podľa najlepšieho vedomia a skúseností.

~~CONFIDENTIAL~~